



*Полмяг*

## ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ДО ВИЩОЇ АТЕСТАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ

Високошановна Вища Атестаційна Комісія!

Змушена звернутись до Тебе з відкритим листом, аби залучити до обговорення наукову і мистецьку громадськість з приводу вкрай важливого, на мій погляд, питання — подолання інерції русифікації. Саме під таким заголовком 12-го вересня 2002 р. в “Літературній Україні” на першій сторінці була опублікована моя пропозиція “Як подолати інерцію русифікації”. Першим таким заходом пропонувалось ввести кандидатський екзамен на володіння державною мовою в такій формі, як складається екзамен з іноземної мови, а саме: перед здобувачем у присутності комісії кладеться текст зі спеціальності українською мовою. Здобувач наукового ступеня протягом 30–40 хвилин ознайомлюється з ним і потім переказує його зміст мовою оригіналу. Складений кандидатський екзамен на володіння державною мовою зняв би питання, якою мовою має відбуватися захист, адже й досі діє, на мій погляд, застаріле положення ВАКУ, що захист може відбуватися російською мовою, якщо спеціалізована рада не проти. Від дисертанта не вимагається ні попередня заява, ні будь-які пояснення, чому саме він не володіє мовою держави, в якій живе і працює, від якої чекає престижного диплома і всіх змін у своєму становищі, пов’язаних із ним. Зауважимо при цьому, що в усіх країнах світу громадянин, який не володіє мовою даної країни, не може претендувати навіть на будь-яку (навіть фізичну) роботу в цій країні. До речі, за світовими стандартами на вивчення будь-якої мови дається 10 місяців роботи самостійної — чи з педагогом — і два роки стажування в цій країні.

Питання, якою мовою має відбуватися захист, у нас вирішується протягом 30-ти секунд. Голова спеціалізованої ради звертається до членів ради, чи вони “не проти”. Дружним підняттям рук рада засвідчує своє “не проти”. А далі рада стає свідком і учасником, вибачте, “комедії”, коли автор дослідження, виконаного літературною українською мовою обсягом до 180 с. і автореферату більше 20 с., не спроможний тією ж мовою доповісти тези своєї роботи і відповісти на питання по ній.

Виникають питання: чи самостійно (від початку і до кінця) виконана робота, і якою мовою це дослідження буде викладатися у вищій школі. І ще одне: як відомо, всі матеріали ВАК отримує українською мовою. То який сенс і рівень документальності має обов’язковий запис на плівку процесу захисту, що відбувався російською мовою, якщо фактично надсилається до ВАКУ переклад, не підписаний членами ради?

І ще, на мій погляд, є одна дуже важлива обставина: найбільший спротив переходу на українську мову, принаймні в процесі захисту, чинять філологи, які представляють дисертації з російської або зарубіжної літератури. Ну, подумайте, як може пані, котра щойно так тонко аналізувала стиль французького художнього тексту, переходити на “этот украинский язык”. А, головне, має право не переходити, бо є положення ВАКу і “рада не проти”, бо вона, рада, знає як українську (державну), так і російську мови, на відміну від претендента на науковий ступінь з філології, який не спроможний опанувати бодай ще одну мову, крім російської. Коли член ради, доктор філологічних наук, професор все-таки пропонує здобувачці викладати зміст роботи державною мовою, кандидат філологічних наук, фахівець із зарубіжної літератури втручається: “Не замазуйте рот дисертантке, пусть говорит на том языке, на котором может лучше изложить содержание своей работы”. Повторне нагадування про обов’язковість знання державної мови викликає зауваження від керівництва ради на виконання положень ВАКу: не перетворюйте наукову раду на мітинг, це інший жанр. Невідомо, чий рот виявляється більш замазаним. І ще один парадокс: всі природознавчі спеціалізовані вчені ради, наукові установи, їх публікації і виступи здійснюють українською мовою. Лише тим, хто має бути пропагандистами, прапороносцями державної мови, як основного атрибуту державності, виявлення національної культури держави, її гідності, бракує професійних здібностей освоїти мову, яку вони розуміють без словника.

Може, хоч через найавторитетніший науковий журнал можна догукатись до наукової та мистецької братії, яка мовчить собі... І доки буде така “доброзичлива” мовчазна байдужість, доти Верховна Рада України змушена буде замість пекучих соціально-економічних проблем включати у свій порядок денний Парламентські слухання з приводу впровадження і функціонування державної мови в Україні.

Чи не ганьба нам, дипломованим ВАКом науковцям-філологам України?

*Клавдія Фролова,  
професор Дніпропетровського  
національного університету*

